

PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS GERIAMOJO VANDENS TIEKIMO IR NUOTEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO NR. X-764 PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS ĮSTATYMO NR. I-533 16 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (TOLIAU – ĮSTATYMŲ PROJEKTAI) (TAP NR. 22-783(2); (TAIS NR. 22-401(4))

2022-05-24 Nr. NV-1434

Vilnius

1. Projekto rengėja – Aplinkos ministerija.

2. Projektų tikslas – siekiama:

- užtikrinti nacionalinių ir Europos Sąjungos įsipareigojimų teikti kokybiškas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas gyventojams įgyvendinimą;
- pasiekti, kad visos vandentvarkos įmonės vykdytų veiklą efektyviai ir išsilaikytų iš veiklos pajamų;
- apsaugoti aplinką nuo išleidžiamų nuotekų žalingo poveikio ir nustatyti išsamų individualių nuotekų tvarkymo sistemų naudojimo, priežiūros ir kontrolės reglamentavimą;
- perkelti Geriamojo vandens direktyvos nuostatas.

3. Dabartinė situacija:

Šiuo metu neefektyvi vandentvarkos įmonių veikla neužtikrina geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo ir kokybės, sektoriaus tvarumo, Europos Sąjungos ir nacionalinių teisės aktų reikalavimų įgyvendinimo.

Šalyje geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų kaina gyventojams skiriasi 3 kartus¹:

- *Skirtumas tarp didžiausios ir mažiausios paslaugų kainos kai kuriuose regionuose siekia daugiau kaip 2 kartus, o Lietuvos mastu kainų skirtumas siekia 3 kartus.* Vertinant paslaugų kainą pagal gyventojų skaičių regionuose, pastebėta, kad tuose regionuose, kuriuose gyvena daugiau gyventojų, kaina yra mažesnė (1,25 Eur – 1,91 Eur), nei tuose regionuose, kuriuose gyvena mažiau gyventojų (2,36 Eur – 2,51 Eur).
- *Didesnes pajamas gaunantys miestų gyventojai už paslaugas moka mažiau, nei regionų ar savivaldybių gyventojai, kurių darbo užmokestis daug mažesnis.* Vertinant paslaugų kainą ir vidutinio darbo užmokesčio (toliau – DU) regionuose ir savivaldybėse santykį, nustatyta, kad paslaugų kaina didžiausia Šiaulių (2,51 Eur) ir Tauragės (2,45 Eur) regionuose, kai vidutinis DU (bruto) šiuose regionuose yra vienas mažiausių (Šiaulių regione – 772,80 Eur, Tauragės regione – 731 Eur). Mažiausia paslaugų kaina yra Vilniaus regione (1,25 Eur), o vidutinis DU (bruto) šiame regione yra vienas didžiausių (1 034,60 Eur).
- *Prastėjantys demografiniai rodikliai Lietuvoje, kurie pailgins numatomų investicijų atsiperkamumą ir didins paslaugų kainą ir kainų skirtumus.*

Žemas daugelio geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas teikiančių įmonių veiklos efektyvumas:

- Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektoriaus vertinimas atskleidė, kad savivaldybėse ir vandentvarkos įmonėse situacija labai skiriasi. Šiuo metu 48 proc. minėtų įmonių veikia nuostolingai, neatitinka finansinių licencijuojamos veiklos kriterijų arba turi blogus finansinius rodiklius, o teikiamų paslaugų kainos ženkliai didesnės, nei sektoriaus vidurkis. Tokioms įmonėms kyla sunkumų investuojant į infrastruktūros atnaujinimą ir plėtrą, jos neišsilaiko iš veiklos pajamų. Tikėtina, kad trūkstant lėšų prastos būklės geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklams renovuoti ar keisti, ateityje išaugs avarijų skaičius, infiltracijos lygis, dar labiau padidės įmonių veiklos sąnaudos, suprastės paslaugų užtikrinimas, nebus užtikrinamos kokybiškos paslaugos šalies gyventojams. Dėl šios

¹ Duomenys iš projekto „Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių valdymo tobulinimo plano rengimas“
[https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/2020%2001%202020%20galutin%C4%97%20ataskaita%20\(suformatuota\)_final\(1\).pdf](https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/2020%2001%202020%20galutin%C4%97%20ataskaita%20(suformatuota)_final(1).pdf)

situacijos daliai vandentvarkos įmonių kyla rizika artimiausioje ateityje neįgyvendinti Miesto nuotekų direktyvos reikalavimų. Išskirta 20 rizikingiausių įmonių, kurių sverto, likvidumo, pelningumo ir skolos rodikliai yra blogiausi, 20 įmonių, kurios aptarnauja aglomeracijas, neatitinkančias Nuotekų direktyvoje nustatytų tikslų ir 7 įmonės, kurių finansinis pajėgumas 2018 m. nebuvo pakankamas licencijuojamai veiklai vykdyti. Taip pat, siekiant įgyvendinti naują Geriamojo vandens direktyvą, reikalinga tolesnė geriamojo vandens tiekimo plėtra, didesnė vandens tiekėjo atsakomybė, papildomi vandens kokybės rodikliai reikalavimai, kuriems įgyvendinti bus reikalingos investicijos.

- Neįgyvendinamas sąnaudų susigrąžinimo principas. Neužtikrinamas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektoriaus tvarumas ateityje. Sektorius neprisitaikęs gyventi be Europos Sąjungos subsidijų. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų srityje taikomas sąnaudų susigrąžinimo principas reiškia, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainos turi padengti būtinąsias sąnaudas, reikalingas geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugoms teikti, ilgalaikiam geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros eksploatavimui, renovacijai ir plėtrai užtikrinti, abonentams ir vartotojams priimtinomis sąlygomis naudotis geriamuoju vandeniu ir gauti tinkamos kokybės nuotekų tvarkymo paslaugas, taip pat aplinkos taršai mažinti ir vandens ištekliams racionaliai naudoti. Šiuo metu šis principas nėra visiškai įgyvendinamas. Į geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektorių investuota daugiau kaip 1,3 milijardo eurų Europos Sąjungos fondų lėšų, už kurias sukurta didesnė dalis visos infrastruktūros, reikalingos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugoms teikti.

4. Projekto esmė:

Siekiant išspręsti sektoriuje esančias problemas ir įgyvendinti Įstatymų projektų tikslus, Įstatymo projekte siūloma:

- patikslinti vandentvarkos įmonių licencijuojamos veiklos kriterijus;
- įtvirtinti veiksnų mechanizmą, kuris užtikrintų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą ir reikalavimų vykdymą, jei geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui būtų panaikintas licencijos galiojimas (garantinis paslaugų tiekimas);
- nustatyti paslaugų kainų nustatymo metodiką ir pritaikyti ją taip, kad sektorius galėtų investuoti į reikiamą infrastruktūros plėtrą ir rekonstrukciją iš veiklos pajamų ir nebūtų priklausomas nuo subsidijų;
- skatinti savanorišką geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo regioninių įmonių plėtrą, numatant pereinamojo laikotarpio kainodarą, didesnę investicijų grąžą besijungiančioms vandentvarkos įmonėms, mažinant administracinę našą regioninei įmonei dėl kainų ir veiklos planų derinimo savivaldybėse;
- numatyti išsamesnės vartotojams teikiamos informacijos suteikimą apie geriamojo vandens kokybę ir kainą, pagerinti prieigą prie geriamojo vandens;
- sukurti individualiojo nuotekų tvarkymo įrenginių registravimo informacinę sistemą.

5. Derinimas:

- Įstatymo projektai ir aiškinamasis raštas patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Ekonomikos politikos grupės 2022 m. gegužės 11 d. pažymoje Nr. NV-1296 ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2022 m. gegužės 17 d. išvadoje Nr. NV-1345 (toliau – išvada) pateiktas pastabas ir pasiūlymus. Argumentai dėl Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės išvadoje pateiktų pastabų, į kurias atsižvelgta iš dalies, pateikiami derinimo pažymoje.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatomis – Įstatymų projektais įgyvendinama Vyriausybės programos 6.4.15 priemonė „Parengti ir priimti Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą <...>, kad būtų užtikrintos kokybiškos ir prieinamos viešosios geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos“.

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlytina Įstatymo projektus svarstyti Vyriausybės posėdyje (B dalyje).

Ekonomikos politikos grupės vyresnioji patarėja

Jurgita Gaižiūnienė

Jurgita Gaižiūnienė, tel. +37070663780, el. p.
jurgita.gaiziuniene@lr.lt

